

УДК 615.21

МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ УКРАЇНИ З ПРОТИДІЇ ОРГАНІЗОВАНИЙ НАРКОЗЛОЧИННОСТІ, НАРКОТРАФІКУ І КОНТРАБАНДИ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ НА ЗАСАДАХ СУДОВОЇ ФАРМАЦІЇ ТА КРИМІНАЛІСТИКИ

В. В. ШАПОВАЛОВ,

*д-р фарм. наук, проф.,
начальник відділу фармації Департаменту охорони здоров'я
Харківської обласної державної адміністрації,
докторант кафедри криміналістики,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
м. Харків*

У статті з позицій судової фармації висвітлено використання правоохоронними, слідчими та експертними органами досягнень криміналістичної науки в міжнародній співпраці України з країнами-членами ЄС, СНД та іншими зарубіжними партнерами з протидії організованим злочинності у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, наркотрафіку (зокрема героїну та кокаїну).

Ключові слова: *судова фармація, криміналістика, міжнародна співпраця, наркотрафік, наркозлочинність.*

Геополітичне розташування України свідчить про те, що вона є сполучною ланкою, територією якої здійснюється рух людей і вантажів авіаційного, морського, автомобільного та залізничного транспорту між Європою, Африкою, Австралією, Азією, Північною і Південною Америкою. Також Україна є об'єднуючою сферою в політичній, освітній, економічній, правоохоронній, оборонній, банківській, науковій, медичній і фармацевтичній співпраці між країнами, що входять в Організацію Об'єднаних Націй (ООН), ВОЗ, Європейський Союз (ЄС), СОТ, НАТО та СНД. При цьому Україні на двосторонній основі необхідно розширювати й поглиблювати міжнародну співпрацю, передусім у протидії транснаціональній і прикордонній організованим наркозлочинності, наркотрафіку і контрабанді наркотичних засобів (героїн, кокаїн, каннабіс, амфетаміни та ін.) з правоохоронними органами й спеціальними службами Афганістану, Пакистану, Колумбії, Перу,

Таджикистану, Казахстану, Азербайджану, Польщі, Білорусі, Туреччини, Туркменії, Ірану, Пакистану, Італії, США і Росії, а також країн, що входять до Шанхайської організації співпраці (ШОС) та Організації договору про колективну безпеку (ОДКБ), які мають морське сполучення і порти, через які й здійснюється головний шлях наркотрафіку (кокаїн, героїн). Основними інструментами спецслужб з реалізації державної політики щодо боротьби з наркобізнесом і протидії наркотизації населення є:

- організація і проведення оперативно-розшукових і розвідувальних операцій щодо виявлення каналів наркотрафіку;
- експрес-методи судово-фармацевтичного дослідження засобів і речовин, що знаходяться в наркотрафіку;
- криміналістичні методи фіксації та документування наркотрафіку.

Зазначені інструменти виступають базовою основою протидії транснаціональній, організованій прикордонній наркозлочинності, наркотрафіку й контрабанді особливо небезпечних наркотичних засобів, що є економічною основою розвитку організованої наркозлочинності та транснаціональних наркозлочинних співтовариств.

Обговоренню взаємозв'язку кримінально-правових, оперативно-розшукових, криміналістичних, судово-фармацевтичних, судово-наркологічних і судово-психіатричних наслідків організованого наркобізнесу і захворюваності присвячено публікації провідних учених, зокрема: П. В. Волошина, В. П. Георгієвського, А. П. Гетьмана, О. І. Гризодуба, В. Е. Коновалової, І. В. Лінського, О. І. Минко, І. К. Сосіна, В. В. Сташиса, О. В. Стефанова, В. Я. Тація, Е. Е. Тонкова, И. М. Трахтенберга, В. О. Шаповалової, В. Ю. Шепітька та ін.

Нормативно-правовою основою протидії наркозлочинності в Україні є Конвенція ООН (1961 р.), Конвенція ООН (1978 р.), Конвенція ООН (1988 р.), а також розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії державної політики щодо наркотиків на період до 2020 року» від 28.08.2013 р. № 735-р [25].

Керівництво України приділяє велику увагу поглибленню участі України в діяльності ООН з підтримки миру, стабільності та безпеки у світі та проведення демократичних реформ [9; 19]. Для того, щоб реформи стали дійсно спільною справою держави, бізнесу, влади і громадянського суспільства, потрібні чіткі та якісні суспільно значущі орієнтири на майбутнє: справедливість, законність, совість, духовність, подолання корупції та хабарництва. Саме в цьому полягає зміст прийнятої ООН Декларації тисячоліття (затверджена резолюцією 55/2 Генеральної Асамблеї від 08.09.2000 р.) [8], в якій визначено необхідність ліквідації бідності та голоду, підвищення рівня життя людей, лікування захворювань на ВІЛ/СНІД, малярію, туберкульоз, наркоманію та ін., забезпечення загального доступу до освіти, гендерної та правової рівності жінок і чоловіків, зменшення дитячої смертності, поліпшення системи охорони здоров'я матерів, збереження навколишнього середовища, розвиток глобальної співпраці.

Виконання Декларації тисячоліття відповідає інтересам держави щодо посилення боротьби з розповсюдженням наркотрафіку та наркобізнесу, за майбутнє наших дітей і молоді, збереження генофонду України. Науково-теоретичному обґрунтуванню питань кримінально-правової боротьби з наркобізнесом та ефективній судово-фармацевтичній і криміналістичній протидії поширенню наркоманії сприяє угода, укладена Службою безпеки України (СБУ) з Федеральною службою по контролю за обігом наркотиків (ФСКН) Російської Федерації (м. Київ, 06.03.2012 р.) [9], що дозволить:

- налагодити своєчасний обмін оперативною інформацією;
- здійснювати спільні оперативно-розшукові заходи з виявлення всього злочинного ланцюжка наркотрафіку, в якій би країні світу він не знаходився;
- оптимізувати експертно-криміналістичні й судово-фармацевтичні дослідження психоактивних речовин (ПАР) та обмін відповідним досвідом;
- активізувати працю з пошуку причетних до організованого наркобізнесу осіб, які ховаються від слідства та суду;
- розробити державну стратегію боротьби з відмиванням коштів,

отриманих від незаконних операцій з ПАР (наркотичними засобами, психотропними речовинами й прекурсорами);

– оптимізувати розвиток системи охорони здоров'я, що направлена на поліпшення здоров'я нації і її генофонду, а також профілактики і ресоціалізації наркоманії, токсикоманії, ВІЛ/СНІДУ та супутніх захворювань;

– протидіяти економічному збитку країн, що наносить наркотрафік, та посилити захист державної та національної безпеки.

При цьому слід зазначити, що поглиблення співпраці спецслужб України і Росії в протидії наркотрафіку сприятиме зниженню рівня обігу (збуту, перевезення, вживання та ін.) ПАР, зокрема героїну серед населення. Наприклад, афганський наркобізнес безпосередньо пов'язаний з фінансуванням терористів, що впливає на розвиток незаконного бізнесу і сприяє розширенню виробництва ПАР афганського походження. Це виходить далеко за рамки зловживання наркотиками окремими громадянами, а проблема при цьому досягла масштабніших розмірів у силу прямого зв'язку наркобізнесу з корупцією і фінансуванням терористичної діяльності [7]. В усьому світі обсяг фінансових коштів, пов'язаних з наркобізнесом, перевищив відмітку в 1 трлн дол. США [17]. Про це свідчить і виступ директора ФСКН РФ В. Іванова 30.04.2013 р. в м. Бішкек (Киргизія) на 4-й нараді керівників спецслужб країн-учасниць ШОС [18]. Він зокрема зазначив, що в Росії за минулий рік з незаконного обігу вилучено майже 3 т героїну афганського виробництва, 2,5 т гашишу, розслідувано 240 тис. кримінальних справ, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів, унаслідок чого до кримінальної відповідальності притягнуто 110 тис. громадян, проведено сотні тисяч судово-фармацевтичних, криміналістичних, дактилоскопічних, судово-медичних, судово-психіатричних та інших експертиз.

На засіданні Ради глав урядів країн СНД 18.10.2011 р. Україною підписано «Угоду про порядок передачі зразків наркотичних засобів, психотропних речовин і їх прекурсорів» (м. Санкт-Петербург, РФ) [13, с. 22], вилучених з незаконного обігу, для здійснення оперативно-розшукових заходів,

забезпечення проведення порівняльних криміналістичних досліджень, а також з науковою і навчальною метою.

Угода стала правовою основою роботи науково-експертних установ з вивчення нових синтезованих препаратів психотропної дії, своєчасного взяття їх під контроль, а також виявлення, спільного розроблення, ліквідації транснаціональних наркогрупвань і каналів нелегального переміщення наркотиків. Потреба розвитку співпраці у даній сфері зумовлена тим, що незаконний обіг наркотиків і зловживання ними являють серйозну загрозу національній безпеці держав-учасників СНД, здоров'ю і добробуту їх народів. Тому спільна ефективна протидія загрозливим явищам вимагає зміцнення інформаційної взаємодії сторін на основі загальновизнаних принципів і норм міжнародного права.

Угода не зачіпає права і зобов'язання учасників держав, що витікають з інших міжнародних договорів, учасниками яких вони є, в тому числі про правову допомогу у кримінальних справах.

У зв'язку з реальними загрозами не лише для громадян ЄС і СНД Україні необхідно надавати всіляку допомогу Афганістану щодо зниження вирощування, виробництва і трафіку ПАР, зокрема поглибити співпрацю у сфері охорони здоров'я, фармації, культури, освіти і релігії, сприяти розвитку промислового і сільськогосподарського виробництва (переробки, меліорації), що приведе до поліпшення соціально-економічного рівня сільського населення.

Виконавчий директор Управління ООН по наркотиках та злочинності відмічає, що в Афганістані «кожен п'ятий фермер, який вирощував опіумний мак у 2004 р., відмовився продовжити цей бізнес в 2005 р.». Тому дуже важливо для країн-членів ЄС, СНД і України, населення яких є основним споживачем афганського героїну, розширювати політичну та економічну співпрацю, а також брати більш активну участь у вирішенні проблем, що накопичилися в Афганістані.

Міжнародний наркобізнес загрожує населенню окремих країн, у тому числі й України, що підтверджується даними судово-фармацевтичного

вивчення наркозлочинності, а саме:

– у 2011 р. співробітниками СБ України попереджено 450 злочинів у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, при цьому у 108 випадках була попереджена контрабанда наркотичних засобів, порушено 28 кримінальних справ відносно членів організованих злочинних угруповань у сфері наркобізнесу, ліквідовано три нарколабораторії та два підпільних виробництва анаболічних стероїдів й інших сильнодіючих лікарських засобів, при цьому деякі операції проводились спільно зі службою наркоконтролю РФ [9];

– у 2012 р. із незаконного обігу правоохоронними органами України в усіх регіонах вилучено 18 т 96 кг ПАР (наркотичних засобів: героїн – 9 кг; кокаїн – 4 кг; наркотичних засобів синтетичного походження – 4,4 кг); 10 т коноплі та макової соломи; психотропних речовин – 34,3 кг (амфетамін тощо); прекурсорів – 7 т (соляна та сірчана кислоти, толуол, ацетон тощо); анаболічних стероїдів – 200 кг;

– за шість місяців 2013 р. правоохоронними органами України із незаконного обігу вилучено більше 1 т наркотичних засобів та 4 кг психотропних речовин, ліквідовано 52 міжнародних канали наркотрафіку (героїн, кокаїн тощо), призупинена діяльність 34 нарколабораторій та 670 наркопритонів, задокументовано 30 кримінальних правопорушень, пов'язаних з використанням коштів, отриманих від незаконного обігу наркотичних засобів [32].

Крім того, як відзначається службою УБНОН МВС України, злочинцями-наркоманами та особами, що знаходилися в стані наркотичного сп'яніння, здійснено близько 2 тис. злочинів (розбійних нападів – 10, вбивств – 7, тяжких тілесних ушкоджень – 5, грабежів – 79, шахрайств – 64, крадіжок – 670), припинено незаконний обіг наркотичних засобів – 1100 [12].

Також слід зазначити, що Україна має найбільш протяжний кордон з РФ, тому важливо аналізувати ситуацію, що складається в цій країні і в прикордонних районах з Україною. Проведений судово-фармацевтичний моніторинг наркоситуації свідчить про те, що на постійній основі ПАР в усіх

регіонах Росії вживають 3 млн осіб і від 5 до 8 млн – епізодично [2]. Героїн афганського походження споживають 1-1,2 млн осіб; синтетичні наркотичні засоби – 2 млн; марихуану – 5 млн; хоч один раз в житті незаконно вживали ПАР – 18 млн громадян.

За даними Європейського центру моніторингу наркотиків і наркоманії необхідне посилення оперативно-розшукової, судово-фармацевтичної та експертно-криміналістичної роботи за такими напрямками [2]:

- спільне проведення моніторингу наркоситуації у державах ЄС та СНД;
- системне проведення обміну досвідом з питань інформаційно-аналітичної роботи у сфері боротьби з незаконним обігом наркотиків;
- вироблення загальних стандартів з СНД у сфері протидії поширенню ПАР по лінії юстиції та органів внутрішніх справ;
- постійне проведення судово-фармацевтичного та експертно-криміналістичного моніторингу нових видів ПАР, які щотижня з'являються в незаконному обігу;
- обмін інформацією щодо методик виявлення ПАР у країнах ЄС та СНД.

У зв'язку із загрозами, що стоять перед країнами СНД, ЄС, ШОС і ОДКБ, Україна поглиблює подальшу співпрацю не лише з Росією, але й з США в рамках ОБКЄ з метою посилення безпеки в країнах цього об'єднання. Зусилля України спрямовані на врегулювання заморожених конфліктів, забезпечення контролю за звичайними озброєннями в Європі та боротьбу з торгівлею людьми і тероризмом, а також подальшу підтримку і співпрацю з урядом США в рамках ОБКЄ з метою посилення стабільності й безпеки на просторі відповідальності цієї організації [22].

Відповідно до цього відбувся конструктивний діалог щодо поглиблення співпраці СБУ та ФБР США з питань протидії тероризму та міжнародній організованій злочинності, що є важливим чинником забезпечення національної безпеки обох держав. У ході зустрічі співробітники СБУ і ФБР (м. Київ, 05.06.2013 р.) наголосили на необхідності [23]:

- об'єднання зусиль правоохоронних структур для взаємодії у боротьбі з

кіберзагрозами;

– підвищення рівня захисту кіберпростору від намагань міжнародних терористичних, екстремістських організацій і злочинних структур використовувати інформаційні технології для реалізації своїх протиправних намірів.

У свою чергу, МВС України, як і СБ України, активно співпрацює з відповідними правоохоронними органами США. Так, співробітники МВС України провели зустріч з представниками ФБР та обговорили питання щодо стану співпраці у сфері комп'ютерних розслідувань, боротьби з корупцією і кіберзлочинністю та підписали Меморандум про допомогу з правоохоронних питань, зокрема щодо [31]:

– створення програмно-технічної інфраструктури для забезпечення оперативно-розшукової діяльності підрозділів відомства;

– проведення навчальних тренінгів за участю іноземних фахівців з підготовки спеціалістів у сфері внутрішньої безпеки та боротьби з корупцією;

– створення умов, що сприяють вивченню досвіду правоохоронних органів США у сфері захисту інтелектуальної власності та боротьби з кіберзлочинністю та Інтернет-піратством.

Оптимізація зв'язків між спецслужбами та правоохоронними структурами у боротьбі з наркобізнесом сприяє поглибленню науково-теоретичних, карно-правових, криміналістичних і судово-фармацевтичних досліджень. Як відмічає М. Ш. Шакіров, багатолітка наркомафія здійснює наркоекспансію відносно громадян країн СНД, при цьому він підтверджує тезу про те, що з незаконного обігу вилучається всього до 10,0 % ПАР [36]. Основний потік наркоекспансії і наркотрафіку ПАР, як свідчить судово-фармацевтичний моніторинг, здійснюється з таких країн ЄС, як: Нідерланди (амфетамін, кокаїн), Польща (екстазі, героїн та ін.); СНД – Азербайджан (гашиш, марихуана, опій), Казахстан (каннабіс, гашиш, марихуана, опій, героїн), Туркменістан (гашиш, героїн); Литва (амфетамін, кокаїн, макова солома); Латинська Америка – Колумбія (кокаїн), Перу (кокаїн); Азія –

Афганістан (гашиш, героїн, опій), Пакистан (гашиш, героїн).

У статті «Наркобізнес і тероризм не має національності» М. Сафарова аналізує ЗМІ [26], в яких наводяться різні думки аналітиків і військових про ситуацію, що склалася після виведення пограничних військ Росії з таджицько-афганського кордону, відзначаючи при цьому, що:

– кордон залишився відкритим, і через нього з новою силою хлинув потік наркотичних засобів і терористів;

– у сучасних умовах таджицькі прикордонники справляються з оперативними завданнями на своїй території, в результаті чого кількість афганського героїну, яка поступає на ринок РФ через Таджикистан, скоротилася в декілька разів.

У свою чергу, протилежну думку висловили офіційні посадові особи США та країн-членів ЄС, які навпаки високо оцінюють професіоналізм правоохоронних органів Республіки Таджикистан і прагнуть співпрацювати з ними [Там само]. Так, посол США в Таджикистані К. Гросс офіційно відзначив, що США цінують свої відмінні взаємини з урядом Таджикистану і чекають тривалої співпраці та спільних успіхів у боротьбі з наркотрафіком і тероризмом. Фахівці з США, будучи кураторами, беруть участь у фінансуванні діяльності таджицького Агентства з контролю за наркотиками, яке вже протягом багатьох років успішно бореться з наркобізнесом в Таджикистані, і в міжнародних проектах.

Росія і США беруть активну участь у координації зусиль у боротьбі з афганським наркотрафіком. Так, фахівцями ФСКН РФ проведено зустріч глав і співробітників антинаркотичних відомств Афганістану, Пакистану, Росії та Таджикистану (м. Москва, РФ, 08.12.2010 р.), на якій обговорювалися питання проведення спільних і скоординованих заходів, спрямованих на протидію незаконному обігу ПАР та експертно-криміналістичну взаємодію, ліквідацію злочинних груп, які здійснюють наркотрафік, та допомогу населенню, обмін інформацією на постійній основі, взаємодію спецслужб при проведенні великомасштабних міжнародних антинаркотичних операцій [1].

Було зазначено, що спецслужби Узбекистану не виявили достатньої ініціативи в участі в конференції з антинаркотичної безпеки та в активній боротьбі з контрабандою наркотиків, що викликає заклопотаність щодо рівня протидії міжнародних терористичних груп у прикордонних районах. Водночас Узбекистан, ґрунтуючись на базовому принципі неподільності безпеки, послідовно виступає за активізацію ролі міжнародних структур, передусім ООН, ОБКЄ, СНД, ШОС, ОЦАС, у забезпеченні стабільності та безпеки в центрально-азіатському регіоні, а також боротьби з наркобізнесом і наркотрафіком [10]. Це підтверджується проведенням урядом Узбекистану міжнародної конференції за підтримки ООН та ОБСЄ (м. Ташкент, жовтень 2000 р.) «Зміцнення безпеки та стабільності в Центральній Азії: інтегрований підхід у боротьбі з незаконним обігом наркотиків, організованою злочинністю та тероризмом», в якій взяли участь представники 70 країн і 40 міжнародних організацій, що дозволило виробити пропозиції щодо загальним підходам до стратегії протидії міжнародному тероризму з особливим урахуванням зовнішніх викликів і загроз. Крім того, вжиття заходів щодо посилення прикордонного контролю, припинення незаконного обігу прекурсорів в Центральній Азії сприяло:

- проведення на трьох КПП Узбекистану міжнародної операції «Тарсет» по обігу прекурсорів (березень-травень 2008 р.);
- організація участі правоохоронних органів республіки в польовій навчальній операції за методом «контрольована поставка», проведеної по каналу «Таджикистан – Узбекистан – Киргизстан – Казахстан» (вересень-жовтень 2008 р.);
- забезпечення участі 35 представників СНБ, ГТК і МВС у 10 навчальних курсах у Домодедовському центрі підготовки ВІПК МВС РФ, в м. Бішкеку та Ташкенті, в рамках проекту «Росія-НАТО»;
- зміцнення контрольно-пропускного пункту «Термезський річковий порт» на узбецько-афганському кордоні внаслідок реалізації проекту УНП ООН;

– визначення відповідальних осіб у складі Координаційного комітету проекту, яким здійснена оціночна місія на КПП, визначено і передано в УНП ООН технічні потреби підрозділів КОГГ, СНБ і ГТК, задіяних на КПП;

– реалізація проекту ОБКЄ «Сприяння в організації контролю за наркотиками, боротьби з їх незаконним обігом та розповсюдженням».

Слід зазначити, що поглиблення співпраці України, Узбекистану, Таджикистану, Росії та інших країн СНД з ЄС і США допоможе спецслужбам більш ефективно проводити контрольовані поставки «наркотрафіку» на їх території із застосуванням космічних, військово-транспортних, безпілотних літаків, а також інших інноваційних та комп'ютерних технологій. На конференції «Тероризм і наркоманія: комплексна проблема виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та громадських організацій» (22.04.2003 р., м. Москва, РФ) відзначалося, що торгівля наркотиками є однією зі складових світової системи фінансування терористичних і екстремістських організацій [28]. Етнічні злочинні угруповання здійснюють постачання наркотиків контрабандним шляхом. Боротьба з ними ускладнюється тим, що там усе побудовано на родово-клановій ознаці і знанні мов з безліччю різних діалектів. Основним постачальником героїну на московський ринок є афгано-таджицькі угруповання. Збутом у м. Москві займаються азербайджанські та циганські злочинні угруповання, які вигадують настільки хитрі злочинні ходи, сформовані на етнічній основі, які розташовують міжрегіональними та міжнародними зв'язками.

На прикладі збройних конфліктів у центрах трьох основних зон світового нарковиробництва (Афганістані, Колумбії та М'янмі (Бірма)) Є. А. Степанова [27] використовує найбільш достовірні, вивірені дані (офіційні документи ООН та уряду США) та аналізує взаємозв'язки і кризові явища, які сприяють певній боротьбі з контрабандою, наркотрафіком і тероризмом (локальним, транснаціональним), до якого відносять три найбільші зони світового наркобізнесу (нарковиробництво, перевезення, розповсюдження, збут та ін.):

– «Золотий півмісяць» – Афганістан-Пакистан-Іран;

– «Андійський трикутник» – Колумбія-Перу-Болівія;

– «Золотий трикутник» – М'янма-Лаос-Таїланд.

Це дозволило з урахуванням «тіньового», «непрозорого» характеру наркобізнесу провести порівняльний аналіз у зазначених зонах розмірів нарковиробництва та наркоторгівлі, «розподіл праці» між учасниками наркогрупувань (виробництво, перевезення, зберігання, збут) та їх дольову участь у розподілі наркодоходів.

Аналізуючи стан наркотизації освітнього середовища російського суспільства, Є. Є. Тонков відзначає, що незважаючи на вжиті зусилля державних і громадських інститутів, кримінальна діяльність у сфері незаконного обігу наркотиків стає в очах студентської молоді соціально престижним заняттям, чому сприяє правовий нігілізм, участь у протиправній діяльності, належність до тих чи інших злочинних кланів і угруповань і нерідко стає межею бажань та соціальних очікувань [30]. При цьому спостерігається високий рівень організованості злочинності у сфері наркоторгівлі, що зумовлено специфікою розглянутого різновиду кримінальної економіки та передбачає систему виробництва сировини, переробку, транспортування, контрабанду і розгалужену мережу збуту. Це свідчить про те, що процес наркотизації суспільства розглядається кримінальними структурами, насамперед з точки зору економічних інтересів.

Сучасні терористичні рухи в Афганістані, як відмічає Ж. А. П'яцца, базуються на сільськогосподарському вирощуванні маку, що забезпечує сировину для виробництва опіуму та є економічною основою формувань, які спеціалізуються на незаконному обігу (виробництві, виготовленні, збуті, торгівлі, зберіганні та ін.) великих об'ємів героїну та його подальшого транспортування, контрабанді та наркотрафіку в інші країни [43]. Терористичні формування, що діють в Афганістані (афганські таліби, Ісламський рух Узбекистану, Хізб-Ісламі, групи аль-Каїди), використовують отриманий наркоприбуток від збуту опіуму і героїну для придбання сировини (маку, прекурсорів) та обладнання для подальшого виробництва наркотичних засобів,

найму та оплати праці кадрів, а також на виплату хабарів посадовим особам. У дослідженнях, в яких аналізувалися дані за 34 провінціями Афганістану за період 1996 – 2008 рр., емпірично розглядався взаємозв'язок між торгівлею опіумом і тероризмом у країні шляхом проведення низки негативних біноміальних оцінок регресії на теракти та їхні жертви. У ході аналізу причин тероризму брали до уваги відмінність економічного розвитку провінцій, їх інфраструктури, географічного положення, безпеки та культурних факторів. Зроблено висновок, що високий рівень економічного розвитку визначає, що за всією специфікацією моделі провінцій, що виробляють більше опіуму, мають більш високі рівні терористичних нападів і жертв у зв'язку з тероризмом, а виробництво опію виступає більш надійнішим провісником тероризму, ніж майже всі інші характеристики провінції.

У свою чергу, як зазначає П. Вільямс, зростання насильства і вбивств мирних жителів в Мексиці не було зумовлено політичними, ідеологічними чи релігійними чинниками, а пов'язано насамперед з наркозлочинністю, яка здійснювала незаконний обіг наркотичних засобів, пов'язаний з наркотероризмом, як засобу, що лежав в основі «раціонального» стратегічного суперництва між організованими злочинними бандами з контролю над фінансовими потоками на дуже прибутковому і нелегальному наркоринку [46].

У статті С. Т. Фланігана наведено результати дослідження (інтерв'ю, опитування) на території Лівану, Палестини (Газі й на Західному березі) і Мексики, при цьому проведено порівняльний аналіз подібності та відмінностей між мексиканськими наркокартелями, з одного боку, ліванськими й палестинськими рухами (Хамаз, Хезболла) – з іншого [41]. Встановлено подібності між наркокартелями і рухами, а саме: необхідність у територіально конкретних організаціях пов'язана з відносно визначеними географічними місцями, що мають глибокі й складні відносини з державами, в яких вони діють. Відмінності між мексиканськими наркокартелями і зазначеними ліванськими і палестинськими рухами, а також, що є найбільш важливим (відповідно до аналізу декількох визначень тероризму), мають політичні та

ідеологічні мотивації. Цей аналіз вказує на концептуальні проблеми та класифікаційні двозначності, що беруть участь в аналізі наркотероризму та організованої наркозлочинності в Лівані, Палестині та Мексиці.

Поряд з міжнародними злочинами, як зазначають Р. Х. Кубів і А. П. Спиридонов [39], у 1990-х рр. у світі склалася так звана транснаціональна злочинність. При цьому масштаби, інтенсивність і витонченість транснаціональної організованої злочинності зросли, оскільки цьому сприяли: закінчення «холодної війни», колапс державної влади в деяких країнах і регіонах, процес глобалізації торгівлі, фінансів, комунікацій та інформації. Все це забезпечило середовище, в якому багато злочинних організацій вирішили, що вигідніше і краще діяти крізь кордони держав, ніж зосередити свою діяльність у будь-якій одній країні. У деяких випадках діяльність з перетинання кордонів ведеться в межах одного регіону; в інших – світового масштабу. Якими б не були географічні межі злочинних операцій організована злочинність більш не обмежується місцевою активністю. Поняття транснаціонального злочину відрізняється від поняття міжнародного злочину (тобто злочинів, визнаних такими відповідно до міжнародного права, наприклад військові злочини), як і від локальних злочинів, на які можуть впливати фактори поза меж юрисдикції задіяної держави, але які, по суті, обмежені юрисдикцією однієї держави.

Організована злочинність і корупція, що проникли на всі поверхи української державної машини, становлять явну небезпеку, як вказує С. Немирич [16]. Проблема полягає не в тому, наголошує він, що через територію України проходять незначні потоки нелегальної міграції, і навіть не у зростаючому транзиті та споживанні в самій Україні наркотиків, хоча з цим справа значно серйозніша. Експерти відзначають, що Україна використовується як тимчасовий притулок представників екстремістських, терористичних організацій та злочинців з Близького Сходу, Кавказу та Центральної Азії.

Судово-фармацевтичне й криміналістичне вивчення світових тенденцій поширення наркозлочинності, з якими пов'язана організована наркозлочинність

України [38], а також родових об'єктів, модифікації, синтезу, процесу та механізму виготовлення ПАР, свідчить про те, що боротьба з контрабандним обігом особливо небезпечних наркотичних засобів вимагає створення банку даних щодо цих засобів і речовин (місце їх виготовлення, застосування прекурсорів) та вивчення відповідних прикладів боротьби з організованою наркозлочинністю, яку проводять правоохоронні органи України, країн СНД, ЄС та НАТО. Наведені приклади з судово-фармацевтичної практики дозволяють побачити масштабність дій злочинних наркоугруповань та їх взаємозв'язок з тероризмом, усвідомити небезпеку для основ державної системи, а також соціально-економічних, медико-фармацевтичних і кримінально-правових норм у конкретній державі, наслідки завданої шкоди найбільш працездатній частині населення віком від 12 до 30 років, що складає генофонд кожної нації.

Приклад 1. Слідчим СВ по лінії УБОЗ СУ ГУМВС України в Донецькій області розслідувано кримінальну справу за ч. 3 ст. 307, ч. 2 ст. 309 КК України [4]. У ході досудового слідства було встановлено, що співробітники служби УБОЗ ГУМВС України в Донецькій області в ході реалізації оперативно-розшукової справи затримали учасників організованої наркозлочинної групи (ОНЗГ), які протягом 2010 р. на території Донецької області займалися незаконним обігом психоактивної речовини, а саме збутом особам з числа хворих на наркоманію, яку постачали із м. Запоріжжя, що є згідно судово-фармацевтичної експертизи героїном, особливо небезпечним наркотичним засобом. ОНЗГ організував і очолював раніше судимий 30-річний гр. Б., житель м. Маріуполь, до якої входили двоє чоловіків і жінка. При цьому гроші, отримані від злочинної діяльності, розподілялися між членами ОНПГ, велика частина яких використовувалися для придбання нових партій героїну. У рамках реалізації ОРД, після проведення співробітниками УБОЗ шести оперативних закупівель героїну загальною масою 7 г на суму 10 тис. грн та документування незаконних дій членів ОНЗГ було проведено одночасне їх затримання. Надалі слідчим за місцем проживання членів ОНЗГ у ході обшуків було виявлено та вилучено: гроші в сумі 7 тис. грн, які використовувалися при проведенні оперативної закупівлі, про що свідчили мітки спеціальними маркерами; кристалічна речовина сірого кольору, 12 упаковок фольги з речовиною білого кольору, медичні шприци з рідиною жовтого та білого кольору, що згідно з судово-фармацевтичною експертизою є героїном; подрібнену речовину рослинного походження вагою 60 г, що є згідно з судово-фармацевтичною експертизою канна бісом – особливо небезпечним

наркотичним засобом. Крім того, було описано майно членів ОНЗГ на суму 100 тис. грн. Стосовно членів ОНЗГ судом було обрано запобіжний захід утримання під вартою. У даний час кримінальна справа закінчена і направлено до суду для розгляду.

Приклад 2. Вироком Комінтернівського районного суду Одеської області, який набув чинності 24.09.2012 р., засуджено 53-річного гр. О., який має громадянство Лівану, за ч. 3 ст. 305 и ч. 3 ст. 307 КК України до покарання у вигляді 9 років позбавлення волі з конфіскацією майна. Апеляція на вирок, згідно з постановою Апеляційного суду Одеської області, залишена без задоволення [18; 24]. У судовому засіданні біло встановлено, що співробітники служби СБУ у ході проведення спецоперації встановили, що гр. О. організував незаконний канал «наркотрафіку», контрабандної поставки до України героїну – особливо небезпечного наркотичного засобу. При цьому в Україні гр. О. налагодив через мережу дилерів ринок збуту особам з числа пацієнтів страждають наркоманією, високоякісного героїну «сльоза Аллаха». На завершальному етапі спецоперації, наприкінці червня 2012 р., співробітники СБУ затримали в готелі одного із райцентрів Одеської області гр. О. під час спроби оптом реалізувати 1 кг порошкоподібної речовини, що є згідно судово-фармацевтичної експертизи, особливо небезпечним наркотичним засобом – героїном, на загальну суму близько 150 тис. дол. США. Рішенням суду щодо гр. О. було обрано запобіжний захід тримання під вартою.

Приклад 3. Слідчими поліції Італії розслідується кримінальна справа щодо контрабанди наркотичних засобів [22], у ході розслідування якої встановлено, що в ході трирічної міжнародної операції (розпочато у 2010 р.), яку проводила італійська фінансова поліція у співпраці з Агентством по боротьбі з наркотиками США, бельгійською, канадською та пакистанською поліцією, затримано члени транснаціонального злочинного наркоугруповання в кількості 11 осіб, у яких вилучено 43 т речовини рослинного походження, яка в ході криміналістичних досліджень віднесена до наркотичного засобу – гашишу, на суму 900 млн дол. США. На початку операції, у 2010 р., скоординували заходи:

– в італійському порту м. Генуї було вилучено першу партію гашишу, який було виготовлено з вирощеної в Афганістані коноплі. У ході наркотрафіку гашишу переправляли кораблями в контейнерах серед інших вантажів з пакистанського порту м. Карачі до портів Канади і країн Європейського Союзу. Відносно 11 злочинців гр. Італії судом обрано запобіжний захід тримання під вартою. Кримінальну справу розслідувано і направлено до суду;

– слідчими Канадської поліції розслідується кримінальна справа щодо контрабанди наркотичних засобів [31]. Так, у ході розслідування встановлено, що в ході трьохрічної операції (розпочато у 2010 р.) яку проводила канадською поліція у співпраці з Агентством США по боротьбі з наркотиками, бельгійською, італійською та пакистанською поліцією, затримано і рішенням суду заарештовано 8 злочинців, жителів м. Монреаль, та вилучено партію наркотичних засобів (гашиш), яка була знайдена у схованках, розташованих у портах м. Монреалья та м. Галіфакса. Крім цього, наркотичні засоби, що

призначалися для відправки в ці порти, були вилучені в портах Пакистану, Бельгії та Італії. Як заявив представник канадської поліції, «цього гашишу вистачило б на ціле місто з населенням десять тисяч чоловік. При цьому кожен житель отримував би добову дозу в перебігу 11 років».

Приклад 4. Слідчими поліції Канади (м. Оттава, Онтаріо) розслідуються чотири кримінальні справи щодо контрабанди наркотичних засобів [12]. Так, у ході розслідування встановлено, що канадський корабель (HMCS) «Торонто», який брав участь у міжнародній контртерористичній операції «Артеміда» (розпочато у 2013 р.) у складі кораблів країн-членів НАТО (басейн Червоного моря, Аденської затоки, Індійського океану, Оманської затоки та Аравійського моря, а також у навколишньому регіоні), здійснював патрулювання найбільш важливих маршрутів судноплавних компаній для протидії морському наркотрафіку. Воєнними моряками під час обшуку суден було виявлено контрабанду: 10.02.2013 р. – 317 кг героїну; 29.03.2013 р. – 500 кг героїну; 6.05.2013 р. – 195 кг героїну; 23.05.2013 р. – 300 кг героїну. Даючи оцінку діям воєнних моряків HMCS «Торонто», міністр національної оборони Канади зазначив, що вони діяли високопрофесійно завдяки співпраці з фахівцями, союзниками та регіональними партнерами у боротьбі з міжнародним транснаціональним наркотероризмом та злочинними угрупованнями.

Наведені вище приклади з судово-фармацевтичної практики свідчать про те, що сьогодні немає жодного кордону, жодної держави у світі, через які транснаціональні наркоугруповання не змогли б здійснити поставки ПАР.

Населення промислових міст України (Одеса, Донець, Луганськ, Харків, Київ, Дніпропетровськ та ін.) все активніше залучаються до вживання ПАР (героїн, кокаїн, каннабіс, гашиш), поставки яких здійснюються за встановленими маршрутами «наркотрафіку» з Афганістану через Пакистан, Казахстан, Таджикистан, Росію, Італію, Канаду та інші країни світу. Учасники міжнародних каналів наркотрафіку, які проживають за межами України й зв'язані з постачанням ПАР в Україну з Афганістану, Перу, Пакистану, використовуючи кредитні системи банків, проводять грошові операції шляхом переказу грошових коштів з України в Афганістан та в інші країни. Це зумовлює необхідність проведення СБ України відповідних оперативно-розшукових і розвідувальних операцій за участі спецслужб, які входять до ФАТФ [40; 42].

Криміналістичні та кримінально-правові дослідження свідчать про те, що члени організованого наркобізнесу активно співпрацюють із злочинними групами, які спеціалізуються на виготовленні фальшивих документів, що дає

можливість злочинцям вільно пересуватися в країнах ЄС, про що свідчать приклади 5 і 6, які підтверджують ефективну оперативно-розшукову роботу правоохоронних органів Чехії та Італії, що базується на високоякісному застосуванні криміналістичної техніки. На наш погляд, науково-технічний прогрес і можливість придбання різноманітного обладнання у будь-якій країні світу і його поставки у будь-яку точку земної кулі як для виробництва ПАР, так і для виробництва фальшивих документів, призвели до спеціалізації у злочинному світі та сприяють тому, що одні злочинні групи займаються наркобізнесом, другі – відмиванням «брудних наркогрошей» через банки, використовуючи їх у легальному секторі економіки низки країн, треті – постачанням і продажем зброї, проведенням терористичних акцій проти мирного населення. Це їм забезпечують висококваліфіковані злочинні групи, в арсеналі яких знаходиться сучасне поліграфічне, комп'ютеризоване, цифрове та лазерне обладнання, на якому друкуються якісні фальшиві документи будь-якої складності, практично будь-якої країни світу, що дозволяє членам злочинних наркоугруповань вільно пересуватися світом, що підтверджується прикладом 5.

Приклад 5. Суддею обласного суду м. Праги (Чехія) розглядається кримінальна справа за обвинуваченням членів організованої злочинної групи які займалися виготовленням фальшивих документів [15]. У цілях безпеки судовий розгляд проходить у найбільшому залі засідань Верховного суду, котрий з'єднується підземним тунелем зі слідчим ізолятором і яким конвоюють на лаву підсудних звинувачених, які є громадянами Росії (Дагестан), Болгарії та Молдови. Згідно зі звинуваченням, перед судом постали злочинці, які підтримували тероризм. Зі слів оперативних співробітників, слідчих та експертів-криміналістів, фальшиві документи були зроблені так майстерно, що під час звичайної поліцейської перевірки неможливо відрізнити підроблені документи від оригіналу, при цьому «документи» використовувались на території країн ЄС. Послугами організованого злочинного угруповання, яке виготовляло документи, користувалися члени Аль-Каїди і радикальної дагестанської ісламістської організації «Джамат Шаріат», причетної до організації кривавих нападів, у тому числі в акції шахідок-смертниць у московському метро (м. Москва, Росія, березень 2010 р.), коли 40 громадян загинуло, 100 були поранені) [11; 29]. Звинувачення допускає, що деякі з шахраїв могли торгувати фальшивими документами тільки через фінансову вигоду, при цьому трьох уродженців Дагестану, а також одного уродженця Молдови обґрунтовано підозрюють у намірі організації терористичного акту [45], що

підтверджується слідчими, які виявили в ході проведення обшуків речові докази (диски, брошури, тексти).

Приклад 6. Правоохоронними органами Колумбії на початку липня 2013 р. депортовано до Італії ватажка італійської наркомафії гр. Р.П., який контролював постачання кокаїну в країни ЄС. Його арешт було проведено в одному з торгових центрів на півночі м. Боготи із застосуванням радіотехнічних засобів, які визначили точне місцезнаходження розшукуваного злочинця [35]. Під час спецоперації злочинець мав при собі посвідчення особи громадянина Венесуели на ім'я гр. С.М. Відразу після арешту гр. Р.П. був доставлений в аеропорт «Ель Дорадо» і депортований до Італії, яка раніше направила відповідний запит до Інтерполу. Як було встановлено, злочинець прибув до Латинської Америки чотири роки тому щоб сховатися від поліції Італії. Спочатку він проживав у Бразилії, а потім у Венесуелі, а пізніше переїхав до Колумбії. Для переїздів наркобарон використовував той же корабель, який він задіяв для організації поставок кокаїну до країн ЄС. За оцінками поліції Колумбії, щомісяця злочинець відправляв до Європи близько 2 т кокаїну. Починаючи з 2010 р., поліція Італії видала чотири ордери на його арешт. У 2010 р. гр. Р.П. проходив лікування в одній із римських клінік і після операції на серці зумів сховатися від поліції.

Наведені приклади з кримінально-правової, судово-фармацевтичної та криміналістичної практики свідчать про тісні зв'язки наркомафії у багатьох країнах світу, при цьому не існує кордонів і бар'єрів у гонитві за надприбутку від наркобізнесу, який часом складає від 500 до 2000 %. Для активної протидії організованому наркобізнесу, наркотрафіку та тероризму необхідно посилити взаємодії правоохоронних органів і експертних служб у виявленні, фіксації та припиненні фактів незаконного обігу ПАР, а також своєчасного вдосконалення законів і нормативно-правових актів, які регламентують законність застосування сучасної спецтехніки та інноваційних технологій у боротьбі із зазначеними видами злочинів. Крім того, організація проведення та участь у конференціях з боротьби з наркобізнесом дозволяє виявляти проблемні питання в оперативно-розшуковій роботі, слідчій і судовій практиці, судово-фармацевтичному та експертно-криміналістичному забезпеченні законності в роботі спецслужб. Така дводенна конференція на рівні міністрів, присвячена боротьбі з наркотиками, відбулась у Пакистані (м. Ісламабад, 13.11.2012 р.), в якій взяли участь офіційні представники з 12 країн (Китай, Росія, Афганістан та ін.) На конференції було досягнуто домовленості про посилення співпраці з

метою ліквідації наркобізнесу і наркотрафіку в регіоні [5; 44]. Президент Пакистану у своєму виступі акцентував увагу на створенні регіонального механізму обміну оперативною інформацією та координації сил з протидії незаконного обігу наркотичних засобів, а також створенні регіональних і прикордонних судових органів. Зокрема було зазначено:

– незважаючи на заборону і боротьбу, в тому числі й за участю країн НАТО, по всьому Афганістану продовжують вирощувати опіумний мак (виробляється понад 80 % опіуму, який продається в усіх країнах світу (в тому числі в Україні, Таджикистані та ін.);

– члени наркоугруповань не визнають ніяких політичних, географічних, етичних або юридичних кордонів і знищують молодь;

– завдання боротьби з «афганським наркотрафіком» вимагають тісної співпраці та створення відповідних підрозділів, які повинні підтримувати в режимі реального часу контакти в гарячій лінії серед керівників установ з контролю над наркотиками, поліпшення координації у боротьбі з незаконним обігом наркотиків;

– торгівля героїном не процвітає у вакуумі, і це пов'язано з терористичними мережами, злочинними синдикатами та проведенням терористичних операцій у регіоні;

– виробництво опію збільшилося більш ніж на 3000 %, а доходи від торгівлі героїном також неухильно зростають протягом останнього десятиліття;

– терористичні організації пов'язані з контрабандою зброї, торгівлею людьми і з відмиванням грошей;

– торгівля наркотиками загрожує руйнацією національної економіки шляхом знищення законного бізнесу, зростання інфляції та дестабілізуючими ставками і курсів валют. Це підриває ефективне державне управління, заохочуючи злочинність і корупцію та пропагує насильство.

Як приклад високоефективної боротьби з наркобізнесом в Пакистані наводяться результати операції, в якій брало участь 59 співробітників поліції, в ході якої заарештовано 7 торговців наркотиками, затримано 425 споживачів-

наркоманів, вилучено 2 кг високоякісного героїну [39]. Раніше, в іншій операції в Гуджараті, при вибірковій перевірці був затриманий мотоцикліст, у якого було вилучено 1,1 кг героїну.

Одним із прикладів міжнародного співробітництва є проведення міжнародних курсів підвищення кваліфікації експертів та оперативних співробітників підрозділів з наркоконтролю в міжнародному навчальному центрі Академії МВС Білорусі (м. Мінськ, Білорусь, 20.06.2013 р.) на тему «Організація протидії незаконному обігу наркотиків» [3]. Вони були організовані в рамках плану основних заходів робочої групи Координаційної ради керівників компетентних органів з протидії незаконному обігу наркотиків серед держав-членів ОДКБ підготовки кадрів на 2013 р. Навчальні заняття та круглі столи проводилися висококваліфікованими експертами та професорсько-викладацьким складом інститутів підвищення кваліфікації, оперативних підрозділів Федеральної служби з контролю за обігом наркотиків РФ та Академії МВС Білорусі. На теоретичних і практичних заняттях слухачі детально розглянули та обговорили проблеми, пов'язані з: профілактикою споживання наркотичних та інших ПАР; виготовленням підроблених документів, контролем за легальним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин та їх прекурсорів; протидією їх незаконному збуту споживачам; особливостями оперативного супроводу криміногенних об'єктів і контингентів осіб при протидії незаконному обігу ПАР. Крім того, були розглянуті й інші питання оперативно-розшукової роботи, пов'язані з правовими аспектами обміну даними про керівників та активних учасників наркозлочинних угруповань, координацією дій правоохоронних органів країн ОДКБ, СНД, ЄС у боротьбі з наркозлочинністю, підвищенням рівня судово-фармацевтичного та криміналістичного аналізу ефективності широкомасштабних оперативно-профілактичних заходів та експрес-методів.

Питання протидії нарко- та кібернетичним загрозам, які виходять за межі державних кордонів, підвищення рівня співпраці із спецслужбами та правоохоронними органами країн ЄС, НАТО, СНД, ШОС та ОДКБ була

присвячена VI Міжнародна конференція «Захист демократичних цінностей і дотримання прав людини у діяльності спецслужб», яку було організовано СБ України спільно з Національним інститутом стратегічних досліджень, НТУ «Київський політехнічний інститут», Офісом зв'язку НАТО в Україні, Центром інформації та документації НАТО в Україні, Женевським центром демократичного контролю над збройними силами та Координатором проєктів ОБСЄ в Україні. У ній взяли участь керівництво СБУ, науковці Національної академії СБУ та Національного університету «Юридична академія України ім. Ярослава Мудрого», представники партнерських спецслужб країн ЄС, НАТО, країн СНД, апарату РНБО, правозахисних та неурядових організацій, члени Громадської ради при СБУ, а також курсанти, студенти та аспіранти [20].

З метою консолідації зусиль правоохоронних органів, адвокатури, медичної сфери та фармацевтичної галузі у протидії наркотизації суспільства було проведено X науково-практичну конференцію за участю міжнародних спеціалістів «Слобожанські читання. Медичне і фармацевтичне право України: інновації, якість, безпека і перспективи розвитку», на якій розглянуто і підтримано звернення до Верховної Ради України щодо посилення кримінальної відповідальності від 15 до 25 років або довічну відповідальність відносно осіб за скоєння злочинів, передбачених статтями ч. 3 ст. 305, ч. 3 ст. 307 Кримінального кодексу України [33; 37].

Таким чином, використання правоохоронними, слідчими та експертними органами досягнень у галузі криміналістики, кримінального права та судової фармації сприяють ефективній міжнародній співпраці України з країнами-членами ЄС, СНД, ОДКБ, ШОС, НАТО, зокрема Афганістану, Росії та США з протидії організованій наркозлочинності, наркотрафіку (героїну та кокаїну) й контрабанди особливо небезпечних наркотичних засобів, інших ПАР, та, як наслідок, зниженню рівня їх обігу, вуличної наркозлочинності, а також захворюваності громадян (наркоманія, ВІЛ/СНІД, туберкульоз, психоневрологічні та ін.).

Список літератури:

1. 8 декабря 2010 года в Москве под председательством директора ФСКН России Виктора Иванова состоялась первая встреча глав антинаркотических ведомств Афганистана, Пакистана, России и Таджикистана [Электрон. ресурс] / Сайт Регионального управления ФСКН России по Архангельской области. – 9.12.2010. – Режим доступа : <http://www.antinark.ru/the-news/newsfskmenu/254-8-2010-.html>.
2. Более 1 млн человек в России употребляют героин афганского происхождения [Электрон. ресурс] // ИТАР-ТАСС. – 12.07.2012. – Режим доступа : <http://www.itar-tass.com/c9/471085.html>.
3. Будкевич В. В. Академии МВД Беларуси проводится международный курс повышения квалификации по противодействию обороту наркотиков [Электрон. ресурс] / В. В. Будкевич // БелаПАН. – 20.06.2013. – Режим доступа : <http://belapan.com/archive/2013/06/20/632421/>.
4. В Донецкой области задержаны участники группировки, занимавшейся сбытом героина [Электрон. ресурс] // Корреспондент.net. – 29.01.2011. – Режим доступа : <http://korrespondent.net/ukraine/events/1180142-v-doneckoj-oblasti-zaderzhany-uchastniki-gruppirovki-zanimavshejsya-sbytom-geroina>.
5. В Пакистане прошла конференция по борьбе с наркотиками [Электрон. ресурс] // Азиатский репортер. – 15.11.2012. – Режим доступа : <http://asiareport.ru/index.php/news/21173-v-pakistane-proshla-konferenciya-po-borbe-s-narkotikami.html>.
6. Гетьман А. П. Взаимосвязь экологического и фармацевтического права в защите прав человека, гражданина и пациента на основе Конвенций Организации Объединенных Наций / А. П. Гетьман // Укр. вісник психоневрології. – 2012. – Т. 20. – Вип. 2 (71). Додаток. – С. 16.
7. Госнарконтрль: афганский наркобизнес напрямую связан с терроризмом [Электрон. ресурс] // РИА «Новости». – 20.09.2005. – Режим доступа : <http://rudocs.exdat.com/docs/index-381381.html?page=2#11369603>.
8. Декларация тысячелетия Организации Объединенных Наций [Электрон. ресурс] / Утверждена резолюцией 55/2 Генеральной Ассамблеи от 08.09.2000 г., Нью-Йорк. – Режим доступа : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_621.
9. Департамент інформації та комунікацій з громадськістю секретаріату КМУ. Виступ Арсенія Яценюка на Раді безпеки ООН в Нью-Йорку [Електрон. ресурс] // Урядовий портал. – 13.03.2014. – Режим доступа : http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=247100328&cat_id=244823857.
10. Деятельность Узбекистана в области борьбы с международным терроризмом Генеральное консульство Республики Узбекистана в Новосибирске [Электрон. ресурс] // Uzbekistan. – 21.05.2010. – Режим доступа : http://www.uzbekistan.nsk.ru/index.php?option=com_content&view=article&id=142:2010-05-21-14-35-51&catid=24:2010-04-13-14-07-27&Itemid=33.
11. Кисриев Э. Дагестан: причины конфликтов и факторы стабильности [Электрон. ресурс] / Э. Кисриев / Сайт CA&CC Press® АВ. – 10.10.2000. – Режим доступа : <http://www.ca-c.org/journal/cac-10-2000/20.kisriev.shtml>.
12. Кихтенко О. В этом году ликвидировано 52 международных наркоканала [Электрон. ресурс] / О. Кихтенко. – 20.06.2013. – Режим доступа : <http://vchaspik.ua/kriminal/163749v-etom-godu-likvidirovano-52-mezhdunarodnyh-narkokanala>.
13. Клюев А. В Киеве подписано Соглашение о сотрудничестве между СБУ и Федеральной службой РФ по контролю за оборотом наркотиков [Электрон. ресурс] / А. Клюев // Час Пик. – 06.03.2012. – Режим доступа: <http://vchaspik.ua/ukraina/59921v-kieve-podpisano-soglashenie-o-sotrudnichestve-mezhdu-sbu-i-federalnoy-sluzhboy-rf-po>.

14. Кримінальне право України: Особлива частина : підруч. для студ. вищ. навч. закл. освіти / М. І. Бажанов, В. Я. Тацій, В. В. Сташис, І. О. Зінченко та ін. ; за ред. М. І. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – К. : Юрінком Інтер ; Х. : Право, 2002. – 496 с.
15. *Маршева В.* Чешский суд обвинил семь фальсификаторов документов в поддержке терроризма, 20.09.2012 [Электронный ресурс] / В. Маршева. – Режим доступа : <http://420on.cz/news/people/28807-cheshskiy-sud-obvinil-sem-falsifikatorov-dokumentov-v-podderzhke-terrorizma>.
16. *Немырыч С.* Жизнь продолжается [Электрон. ресурс] / С. Немырыч // ZN.UA. – 29.11.2013. – Режим доступа : http://gazeta.zn.ua/internal/zhizn-prodolzhaetsya-nacionalnaya-bezopasnost-posle-vilnyusa_.html.
17. *Нешкумай В.* Производство наркотиков в Афганистане угрожает стабильности Евразии и всего мира [Электрон. ресурс] / В. Нешкумай // ИТАР-ТАСС. – 30.04.2013. – Режим доступа : <http://www.itar-tass.com/politika/517595>.
18. Одесчина: за «слёзы Аллаха» лишили свободы [Электрон. ресурс]. – 25.09.2012. – Режим доступа: <http://rupor.od.ua/news/V-Odesskoj-oblasti-za-slezy-Allaha-lishili-svobo-021613>.
19. Прем'єр-міністр Арсеній Яценюк у Нью-Йорку зустрівся з Генеральним секретарем ООН Пан Гі Муном [Електрон. ресурс] // Урядовий портал. – 14.03.2014. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=247101092&cat_id=244274130.
20. Прес-служба Президента України. Під патронатом Президента відбулася VI Міжнародна конференція «Захист демократичних цінностей і дотримання прав людини у діяльності спецслужб» [Електрон. ресурс] / Сайт президента України. – 25.04.2013. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/news/27547.html>.
21. Пресс-служба Государственной службы по контролю за наркотиками. Украина укрепляет международное сотрудничество в борьбе с наркотиками [Електрон. ресурс] / Веб-портал органов исполнительной власти Украины – Кабинета Министров Украины. – 17.10.2011. – Режим доступа : http://www.kmu.gov.ua/control/ru/publish/article?art_id=244621024&cat_id=244313416.
22. Пресс-служба Президента Украины. Украина рассчитывает на дальнейшее сотрудничество со США в рамках ОБСЕ [Электрон. ресурс] / Офіційний сайт Президента України. – 05.06.2013. – Режим доступа : <http://www.president.gov.ua/ru/news/27876.html>.
23. Прес-центр СБ України. Відбулася зустріч Голови Служби безпеки України Олександра Якименка з директором ФБР США Робертом Мюллером [Электрон. ресурс]. – 05.06.2013. – Режим доступа : http://www.sbu.gov.ua/sbu/control/uk/publish/article?art_id=117669&cat_id=39574
24. Прес-центр СБ України. На Одещині за матеріалами СБУ засуджено організатора незаконного каналу постачання та розповсюдження на території України «важкого» наркотичного засобу – героїну [Електрон. ресурс]. – 24.09.2012. – Режим доступу : http://www.sbu.gov.ua/sbu/control/uk/publish/article?art_id=113705&cat_id=39574.
25. Про схвалення Стратегії державної політики щодо наркотиків на період до 2020 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 28.08.2013 р. № 735-р [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1095.11415.0>.
26. *Сафарова М.* Наркобизнес и терроризм не имеет национальности [Электрон. ресурс] / М. Сафарова. – 22.12.2010. – Режим доступа : <http://tajmigrant.com/narkobiznes-i-terrorizm-ne-imeet-nacionalnosti.html>.
27. *Степанова Е. А.* Роль наркобизнеса в политэкономии конфликтов и терроризма / Е. А. Степанова. – М. : Весь Мир, 2005. – 312 с.
28. *Тарасенко А. И.* Этническая преступность как возможный источник финансирования экстремистской и террористической деятельности [Электрон. ресурс] / А. И.

- Тарасенко // Нет – Наркотикам. – М., 2003. – Режим доступа : http://www.narkotiki.ru/5_5499.htm.
29. Терроризм в современном Дагестане [Электрон. ресурс]. – Режим доступа : Memoid http://www.memoid.ru/node/Terrorizm_v_sovremenном_Dagestane.
30. Тонков Е. Е. Проблемы социально-правового противодействия наркотизации образовательной среды вуза / Е. Е. Тонков // Научные ведомости БелГУ. – (Серия: Философия. Социология. Право). – 2008. – № 8 (48). – Вып. 4. – С. 110–119.
31. УЗГ МВС України. Віталій Захарченко зустрівся з Директором ФБР Робертом Мюллером [Електрон. ресурс]. – 05.06.2013. – Режим доступа : <http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article/855534;jsessionid=5EA78DC843F55BC4155300BE19E26949>.
32. Украинская милиция изъяла более тонны наркотиков [Электрон. ресурс] // ИА «МОСТ-ДНЕПР». – 21.06.2013. – Режим доступа : http://most-dnepr.info/news/crime/ukrainskaja_milicija_izjala_bolee_tonny_narkotikov.htm.
33. Україна має влитися у сім'ю європейських народів, стати сильною, достойною європейською державою [Електрон. ресурс] / Офіційний веб-портал Верховної Ради України. – 13.03.2014. – Режим доступа : <http://portal.rada.gov.ua/news/Novyny/Povidomlennya/89494.html>.
34. Фармацевтическое право в наркологии / под ред. В. А. Шаповаловой, И. К. Сосина, В. В. Шаповалова. – Х. : Факт, 2004. – 800 с.
35. Чегляева М. Главарь итальянской наркомафии депортирован из Колумбии [Электрон. ресурс] // М. Чегляева // ИТАР-ТАСС – МИР 24, 7.07.2013. – Режим доступа : <http://mir24.tv/news/world/7471699>.
36. Шакиров М. Ш. Наркобизнес в России / М. Ш. Шакиров // Человек и закон. – М. : ЗАО Изд-во Центрполиграф, 1998. – 425 с.
37. Шаповалов В. В. Медичне та фармацевтичне право: здоров'я слобожанщини на засадах інновацій, якості та безпеки [Електрон. ресурс] / В. В. Шаповалов, Є. В. Капельнікова // Время. – 25.11.2013. – Режим доступа : <http://timeua.info/pr/251113/82522.html>.
38. Шаповалов В. В. Судова фармація: світові тенденції масштабів наркозлочинності та наркоманії за результатами узагальнення фактів вилучення із незаконного обігу заборонених психоактивних речовин / В. В. Шаповалов, В. О. Шаповалова, С. М. Мусоев // Фармаком. – 2013. – № 1. – С. 79–87.
39. ANF busts narcotics den. – Agencies Pakistan Today Thursday // Pakistantoday [Electronic resource]. – 18.07.2013. – Access mode : <http://www.pakistantoday.com.pk/2013/07/18/city/islamabad/anf-busts-narcotics-den/>.
40. Fatf report «The role of hawala and other similar service providers in money laundering» and terrorist financing [Electronic resource] // FATF/OECD. – France, 2013. – 72 p. – Access mode : <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Role-of-hawala-and-similar-in-ml-tf.pdf>.
41. Flanigana S. T. Terrorists Next Door? A Comparison of Mexican Drug Cartels and Middle Eastern Terrorist Organizations [Electronic resource] / S. T. Flanigana // Terrorism and Political Violence. – V. 24, Special Issue : Intersections of Crime and Terror. Issue 2, April 2012. – P. 279–294. – Access mode : <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09546553.2011.648351#UebTJ9Lwmyg>.
42. Nechaev V. Enhancing the synergy between the FATF and the Egmont Group [Electronic resource] / V. Nechaev // FATF. – Sun City : South Africa. – 3.07.2013. – Access mode : <http://www.fatf-gafi.org/documents/documents/vnegmontplenaryspeech.html>.
43. Piazza J. A. The Opium Trade and Patterns of Terrorism in the Provinces of Afghanistan: An Empirical Analysis [Electronic resource] / J. A. Piazza // Terrorism and Political

Violence. – V. 24, Special Issue: Intersections of Crime and Terror Issue 2, April 2012. – P. 213–234. – Access mode : <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09546553.2011.648680#UeRGgtLwmyg>.

44. Regional Ministerial Conference on Counter Narcotics starts in Pakistan [Electronic resource] // Nihao-Salam Islamabad. – 13.11.2012. – Access mode : <http://www.nihao-salam.com/news-detail.php?id=MzAyMA==>.

45. Suspected forgers reject links to terrorism in Prague trial [Electronic resource] // The Daily.cz. – 20.09.2012. – Access mode : <http://www.thedaily.cz/suspected-forgers-reject-links-to-terrorism-in-prague-trial/>.

46. Williamsa P. The Terrorism Debate Over Mexican Drug Trafficking Violence [Electronic resource] / P. Williamsa // Terrorism and Political Violence. – V. 24, Special Issue: Intersections of Crime and Terror. Issue 2, April 2012. – P. 259–278. – Access mode : <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09546553.2011.653019#UebRY9Lwmyg>.

Шановалов В. В. Международное сотрудничество Украины по противодействию организованной наркопреступности, наркотрафику и контрабанде наркотических средств на основах судебной фармации и криминалистики.

В статье с позиции судебной фармации освещено использование правоохранительными, следственными и экспертными органами достижений в области криминалистики в международном сотрудничестве Украины со странами ЕС, СНГ и другими зарубежными партнерами по противодействию организованной преступности в сфере незаконного оборота наркотических средств, наркотрафика (в частности, героина и кокаина).

Ключевые слова: судебная фармация, криминалистика, международное сотрудничество, наркотрафик, наркопреступность.

Shapovalov V. V. International cooperation of Ukraine concerning the counteracting of the organized drug criminality, drug trafficking and contraband of the narcotic substances on the base of the forensic pharmacy and criminalistics.

In the article from the perspective of the forensic pharmacy lightened use by law enforcement, investigative and expert bodies of the achievements in the field of criminalistics for international cooperation of Ukraine with the EU, the CIS and the others concerning the counteracting of the organized criminality in the sphere of illegal circulation of the narcotic substances, drug trafficking (particularly, heroin and cocaine).

Key words: forensic pharmacy, criminalistics, international cooperation, drug trafficking, drug criminality.

Розширена анотація

статті Шаповалова Валерія Володимировича на тему: «Міжнародна співпраця України з протидії організований наркозлочинності, наркотрафіку і контрабанді наркотичних засобів на засадах судової фармації та криміналістики»

Shapovalov V. V., Doctor of pharmacy, professor, doctoral candidate of the criminalistics department of the National law university named after Yaroslav the Wise, head of the pharmacy board of the Department of healthcare of Kharkov regional state administration, Kharkiv

An extended abstract of a paper on the subject of:

**INTERNATIONAL COOPERATION OF UKRAINE CONCERNING
THE COUNTERACTING OF THE ORGANIZED DRUG CRIMINALITY,
DRUG TRAFFICKING AND CONTRABAND OF THE NARCOTIC
SUBSTANCES ON THE BASE OF THE FORENSIC PHARMACY AND
CRIMINALISTICS**

Problem setting. Due to the particularities of the geopolitical situation of Ukraine, which creates conditions for the movement of people and goods between Europe and other countries, there is a need to expand and deepen international cooperation in counteracting of the transnational organized drug crime, drug trafficking and contraband of drugs by law enforcement bodies and special services.

Recent research and publication analysis. To the discussion of the relationship of criminal and legal, field investigations, forensic, forensic and pharmaceutical, forensic and narcology, forensic and psychiatric consequences of the organized drug trafficking and morbidity leading scientists devoted their publications: V. Y. Tatsiy, V. V. Stashys, I. M. Trachtenberg, A. P. Getman, A. V. Stefanov, V. Yu. Shepitko, E. E. Tonkov, V. E. Konovalov, P. V. Voloshin, I. K. Sosin, I. V. Lynskiy, A. I. Minko, V. A. Shapovalova, V. P. Georgievskiy, A. I. Grizodub and

others.

Paper objective. Conduct an analysis of international cooperation of Ukraine concerning the counteraction to organized drug crime, drug trafficking and the contraband of drugs on the base of forensic pharmacy and criminalistics.

Paper main body. Forensic and pharmaceutical monitoring shows, that the drug situation and the main stream of drug expansion and drug trafficking is carried out from countries such as the EU – Netherlands (amphetamine, cocaine), Poland (ecstasy, heroin, etc.), CIS countries – Azerbaijan (hashish, marijuana, opium), Kazakhstan (cannabis, hashish, marijuana, opium, heroin), Turkmenistan (hashish, heroin), Lithuania (amphetamine, cocaine), Latin America – Colombia (cocaine), Peru (cocaine) , Asia – Afghanistan (hashish, heroin, opium), Pakistan (hashish, heroin).

In connection with the threats facing the countries of the CIS, EU, SCO and CSTO, the Ukraine deepens further cooperation with the Russian Federation, the United States of America under OSCE, in order to strengthen security in the countries of the association, which is aimed at resolving the frozen conflicts, monitoring the conventional arms in Europe and combating human trafficking and terrorism, as well as increased stability and security in the area of responsibility of the organization.

Deepening of the cooperation between the SSU and the U.S. FBI on counter-terrorism and international organized crime is aimed at optimizing the links between intelligence and law enforcement agencies in combating drug trafficking and contributes to the deepening of scientific and theoretical, criminal law, forensic and pharmaceutical research and is based on the principle of indivisibility security and the fight against drug trafficking and drug trafficking, which will help to more effectively controlled delivery "drug" in their territory.

Conclusion of the research. Use by the law enforcement, investigative and expert bodies of the achievements in the field of criminology, criminal law and forensic pharmacy, promote effective international cooperation of Ukraine with the EU, CIS, CSTO, SCO and NATO in combating organized drug crime, drug

trafficking and contraband of highly hazardous substances and reduce their incidence and treatment.

Key words: forensic pharmacy, criminalistics, international cooperation, drug trafficking, drug criminality.